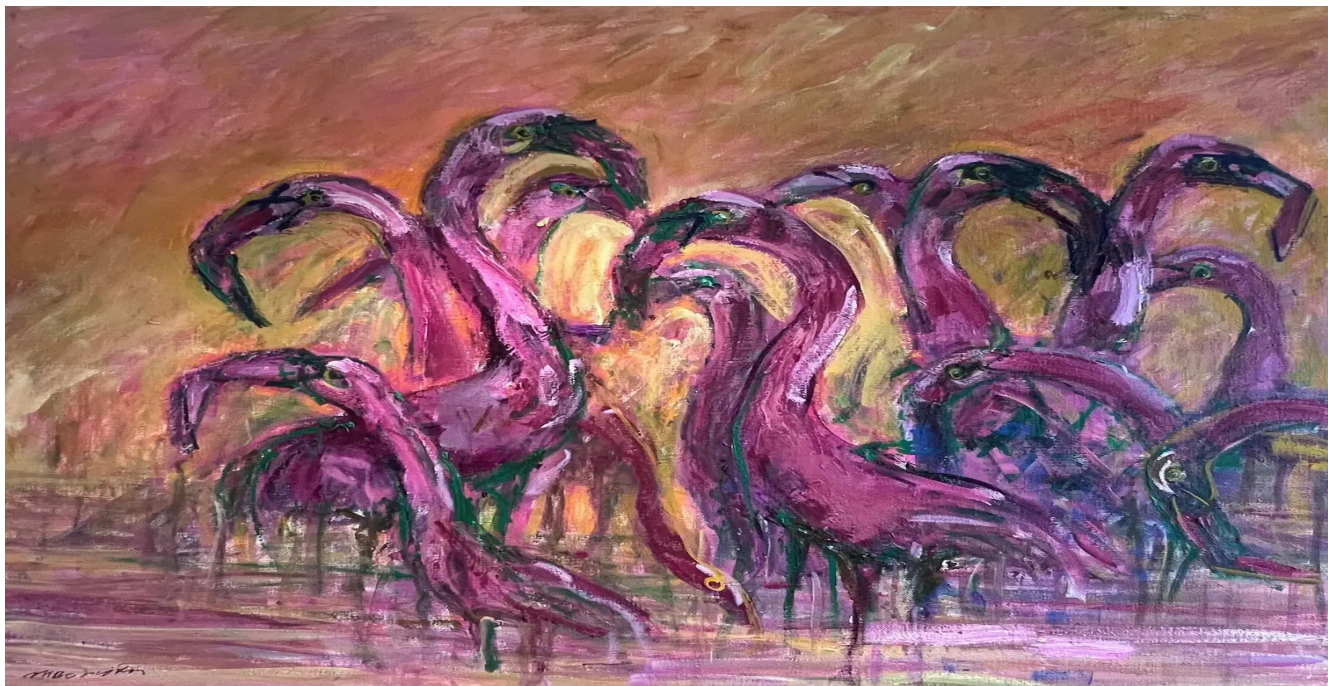

Sotsiaalkaitse

Marju Bormeister. Flamingod. Õli lõuendil. 2021

Sotsiaalvaldkonnas andsid lõppenud ülevaate aastal taas tooni pöördumised, millest selgus, et mitmed kohalikud omavalitsused ei kata hooldekodus elavate inimeste hooldamise kulusid sellises ulatuses, nagu näeb ette sotsiaalhoolekande seadus. Et abivajaja hooldekodule võlgu ei jääks ning ei peaks riskima kohast ilmajäämisega, tuleb puuduolev osa tasuda tema perekonnaliikmetel. Kahjuks ei saa pereliikmed kohaliku omavalitsuse tegevust vaidlustada. Seda saavad teha vaid hooldekodukohta vajavad inimesed ise.

Korduvalt pöörduti õiguskantsleri poole toimetulekutoetust puudutavate avaldustega ning hulk kaebusi esitati ka Eesti Töötukassa tegevuse peale. Pöördujad ei olnud rahul töötuna arvelevõtmise korraga, nõustajate tööga ega rahaliste hüvitiste ja töötule pandud kohustustega.

Inimesed kaebasid veel piiriüleste sotsiaalkindlustusjuhtumite menetluste venimise ning toetuseks määratud summade arvutamise üle. Näiteks pöördus õiguskantsleri poole Eestis elav lapsevanem, kelle abikaasa oli töötanud Rootsis ja jäi seal töötuks. Kahe riigi vaheline

asjaajamine venis ja seetõttu ei makstud lastele kaheksa kuud lapsetoetust. Õiguskantsleri nõunik arutas juhtumit Sotsiaalkindlustusametiga. Kuna Euroopa Liidu reeglid lubavad peretoetusi maksta siis, kui pole veel selge, kumb liikmesriik peaks toetust maksma, ka ajutiselt, otsustas amet seda võimalust kasutada ning sellele perele toetusi maksta.

Õiguskantsler kontrollis ka seda, kas kohalike omavalitsuste määrustes on reguleeritud suure hooldus- ja abivajadusega lapse hoidmise teenuse saamise õigust nii, nagu sätestab sotsiaalhoolekande seadus. Selgus, et mitme omavalitsuse hoolekandeabi käsitlevad määrused piirasid lapsehoiuteenuse saamise õigust rohkem, kui seadus lubab. Õiguskantsler juhtis [tähelepanu](#), et vallad ja linnad peavad end seadusemuudatustega kursis hoidma ja neist lähtudes ka oma õigusakte muutma. Kui see jääb tegemata, võib kohaliku omavalitsuse määrus osutuda seadusega vastuolus olevaks.

Pärast ringkirja saatmist kontrollis õiguskantsler pisteliselt, kas vallad ja linnad on oma määrusi muutnud. Omavalitsused, kellega hiljem eraldi ühendust võeti, tegid oma määrustes vajalikud muudatused. Üks omavalitsus plaanib seda teha lähiajal.

Mõnigi kord õnnestub probleem Eesti Töötukassa, Sotsiaalkindlustusameti või omavalitsusega lahendada enne, kui õiguskantsler ametlikult tuvastab asutuse eksimuse. Teinekord tuleb õiguskantsleril siiski kirjalikult sekkuda.

Toimetulekutoetuse saamise tingimused

Õiguskantsler esitas Riigikogu sotsiaalkomisjonile [arvamuse](#) kavandatava seadusemuudatuse kohta, mis puudutas toimetulekutoetuse maksmist ajateenijatele. Õiguskantsleri palvel täpsustas sotsiaalkomisjon sotsiaalhoolekande seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (732 SE) .

Korduvalt küsiti ka toimetulekutoetuse maksmise tingimuste kohta. Tavaliselt piirdub õiguskantsler selgitustega, et kõige tõhusamalt saab inimene oma õigusi kaitsta vaide esitamisega. Mõnel juhul pidas õiguskantsler vajalikuks hinnata valla või linna tegevuse õiguspärasust.

Näiteks pöördus Pärnu linna elanik õiguskantsleri poole murega, et Pärnu Linnavalitsus ei nõustunud maksma talle toimetulekutoetust, kuna ta ei olnud nõus võtma vastu pakutud sotsiaalõppeteenust.

Seadusega on kehtestatud tingimus, mis seob toimetulekutoetuse maksmise iseseisvat toimetulekut soodustava sotsiaalteenusega. Õiguskantsler [märkis](#), et see tingimus ei ole ülemäärane. Riigikogu on ette näinud, et vallad ja linnad ei ole kohustatud seda tingimust rakendama, vaid neile on antud õigus seda igal konkreetsel juhul kaaluda. Seda tehes peavad omavalitsused arvestama, kas inimesel on mõjuv põhjus sotsiaalteenusest keelduda.

Õiguskantsler asus seisukohale, et linn oli toetuse taotlust lahendades jätnud arvesse võtmata, et avaldajal on laps. Linn oleks pidanud enne otsuse tegemist välja selgitama, kuidas mõjutab otsus avaldaja lapse heaolu ning lähtuma lapse huvidest kui esmatähtsast kaalutlusest. Linna otsusest ei selgunud ka seda, miks peeti vajalikuks toimetulekutoetuse maksmisest täielikult keelduda, kuigi seadus lubanuks seda üksnes vähendada. Õiguskantsler palus linnal otsuse uuesti üle vaadata ning analüüsida selle mõju lapse huvidele. Pärnu Linnavalitsus järgis soovitusi.

Õiguskantslerilt küsiti hinnangut ka sotsiaalhoolekande seaduse sätte kohta, mis lubab toimetulekutoetuse määramata jätta või seda vähendada, kui inimene ei ole valla või linna hinnangul püüdnud enda ja oma perekonna ainelist olukorda parandada (sotsiaalhoolekande seaduse § 134 lg 4 p 8).

Õiguskantsler [leidis](#), et kõnealust sätet abstraktselt hinnates pole võimalik öelda, et see on põhiseadusvastane. Selle sättega püüab riik rõhutada inimese omavastutuse vajadust ning see on põhiseadusega kooskõlas. Säte ei ole ülemäärane, sest vald või linn saab otsuse tegemisel lähtuda konkreetse juhtumi asjaoludest. Inimene ei jää esmavajalikust ilma, kui vald või linn jätab sellele sättele tuginedes talle toimetulekutoetuse määramata või vähendab seda. Inimesel on vajaduse korral õigus saada vallalt või linnalt vältimatut abi, mis tagab talle toidu, riided ja ajutise peavarju. Vald või linn peab veel tagama inimesele eluruumi, kui ta ei suuda sotsiaal-majandusliku olukorra tõttu enda ja oma pere vajadustele vastavat eluruumi leida.

Seadus kohustab enne otsuse tegemist välja selgitama kõik olulised asjaolud ning tegema hoolikalt läbikaalutud otsuse, mis vastab seaduse sättele ja mõttele. Kaalumisel tuleb lähtuda konkreetse juhtumi asjaoludest, jätta kõrvale asjassepuutumatud kaalutlused, leida tasakaal erinevate huvide vahel ja järgida muid nõudeid, mida näeb ette haldusmenetluse seadus.

Tartu linna elanik kaebas õiguskantslerile, et linn otsustas jätta talle toimetulekutoetuse maksmata. Kaebaja leidis, et linn ei oleks tohtinud lugeda laenu sissetuleku hulka ning oleks pidanud arvestama tema tegelikke elutingimusi.

Tasu hooldekodukoha või koduteenuse eest

Seadus ütleb selgelt, et hooldekodukohta vajav inimene ei pea kandma enda hooldamise kulusid, temalt saab tasu küsida ainult majutuse, toitlustuse ja muude kulude katteks. Sellest hoolimata on mõned kohalikud omavalitsused püüdnud väita, et hoolduskulud, mis ulatuvad üle omavalitsuse kehtestatud piirmäära, tuleb katta ikkagi inimesel endal ja tema perekonnal.

Õiguskantsler on juhtinud omavalitsuste tähelepanu normile, mis ütleb selgelt, et hooldekodukoha hinnas sisalduvad hoolduskulud kannab inimese elukohajärgne kohalik omavalitsus. Paraku pole sellest piisanud, et omavalitsused asuksid muutma kehtestatud piirmäärasid. Seetõttu on õiguskantsler asunud kontrollima määrusi, millega vallad ja linnad on kehtestanud hoolduskulude katmise piirmäära.

Räpina Vallavolikogule tegi õiguskantsler [ettepaneku](#) viia hooldekodu hooldustöötajate ja abihooldestöötajate kulude katmise piirmäär seadusega kooskõlla. Räpina Vallavolikogu oli 19. aprillil 2023 määrusega nr 6 kehtestanud selleks piirmääraks 540 eurot ühe teenusesaaja kohta kuus. Kuna piirmäär oli sedavõrd madal, pidid teenuse saajad kandma hooldekodu majutuse ja toitlustuse kulud ning ka osa hoolduskuludest. Seadusega on aga kehtestatud, et hooldekodu hoolduskulud peab katma kohalik omavalitsus.

Räpina Vallavolikogu muutis määrust. Alates 1. juulist 2026 katab Räpina vald hooldekodu hinnas sisalduvad hoolduskulud 600 euro ulatuses kuus.

Samasisulise ettepaneku tegi õiguskantsler ka Peipsiääre Vallavalitsusele, kes on hoolduskulu katmise piirmääraks kehtestanud 550 eurot ühe teenusesaaja kohta kuus. Vallavalitsuselt saadud teabe kohaselt võimaldab see piirmäär katta praegu vaid ühe hooldekodus elava inimese hoolduskulu ja sedagi vaid tingimusel, et tema hooldusvajadus pole suur. Kui inimese hooldusvajadus peaks suurenema, tuleks talle leida koht mõnes teises hooldekodus, kus hoolduskulu on väiksem.

Eestis on praegu vaid kaks hooldekodu, kuhu Peipsiääre Vallavalitsus saaks oma elanikele koha korraldada, olenemata inimese hooldusvajaduse suurusest. Samas võivad need kaks hooldekodu jääda Peipsiääre valla inimestele liiga kaugeks, mis tähendab, et

inimene ei saaks hooldekodus olles suhelda edasi oma lähedastega ega olla endiselt oma kogukonna liige. Järelikult ei pruugi need hooldekodud olla Peipsiääre elanikele kättesaadavad. Teadaolevalt ei ole neis hooldekodudes praegu Peipsiääre valla elanikke. Isegi kui mõni Peipsiääre elanik sooviks kumbagi hooldekodusse elama asuda, siis pole kindlust, et vald saab sinna kohta pakkuda, sest mõlemasse hooldekodusse saavad kohad eeskätt kohalikud elanikud.

Õiguskantsleri poole pöördui ka koduteenuse tasu pärast. Tartu linn otsustas hakata küsima tasu koduteenuse eest, mida oli varem osutanud abivajajatele tasuta. Inimene leidis, et küsitava tasu (nn omaosaluse) maksmine võib mõnele abivajajale üle jõu käia, mistõttu ta võib teenusest loobuda ja abita jääda.

Õiguskantsler [selgitas](#), et seadus lubab omavalitsusel võtta koduteenuse eest tasu enda kehtestatud suuruses. Tõsi on aga see, et tasu ei tohi inimesele üle jõu käia ega takistada teenuse saamist. See põhimõte tuleb sotsiaalhoolekande seadusest.

Tartu linn on õiguskantslerile teada andnud, et sellises olukorras on võimalik tasu vähendada või tasust vabastada. Seda on ka korduvalt tehtud. Linnavalitsus kinnitas õiguskantslerile, et lisas oma veebilehele ja infokirja selgitused koduteenuse tasu vähendamise ja sellest vabastamise kohta.

Sotsiaaltransport seda vajavale inimesele

Lõppenud ülevaateaastal teavitati õiguskantslerit juhtumist, kus puudega inimesele keelduti sotsiaaltransporti korraldamast, sest ta soovis tööpäeva õhtul sõita koju vaba aja veetmise kohast. Seadus kohustab omavalitsust korraldama puuetega inimesele sotsiaaltransporti vaid sel juhul, kui ta soovib sõita tööle, haridusasutusse või avalikke teenuseid saama.

Õiguskantsler oli sel teemal juba [pöördunud](#) Riigikogu sotsiaalkomisjoni poole ning küsinud, miks piirab seadus puudega inimestele sotsiaaltransporditeenuse osutamist kindlate sihtkohtadega. Sotsiaalkomisjoni istungil arutati seda küsimust ja ka sotsiaaltranspordi kitsaskohti laiemalt. Komisjoni liikmed ja teised osalejad pidasid vajalikuks neile küsimustele lahendusi otsida, kuid tõdesid, et selleks on vaja mitme asutuse koostööd.

Õiguskantsleri poole pöördus ka üks ema murega, et linn ei olnud määranud tema lapsele saatjat, kes aitaks tal koolist koju jõuda. AS Tallinna Linnatransport, kes last koolist koju sõidutas, oli nõus seda tegema ainult juhul, kui lapsel on saatja. Sellise tingimuse seadis

transpordiettevõtte pärast seda, kui laps pani koolist koju sõites oma käitumisega bussijuhi ohtlikku olukorda.

Õiguskantsleri [hinnangul](#) ei käitunud Tallinna Sotsiaal- ja Tervishoiuamet õiguspäraselt, sest ei leidnud lapsele nelja kuu jooksul saatjat ega lahendanud olukorda muul viisil. Seetõttu sõltus lapse kooliskäimine ainuüksi sellest, kas tema emal oli võimalik teda koolist koju sõitmisel saata.

Kuigi ametile oli teada, et sotsiaaltranspordi osutamise käigus võib mõni laps või noor käituda ettearvamatult või ohtlikult, polnud ametil tegevuskava, kuidas sellised olukorrad kiiresti lahendada. Õiguskantsler palus ametil läbi mõelda, mida edaspidi ette võtta, kui puudega laps seab oma käitumisega ohtu bussijuhi, teiste sõitjate või tema enda turvalisuse. Amet lubas seda teha.

Mõne juhtumi lahendamine näitab, et hea tahtmise korral on võimalik inimese olukorra parandamiseks midagi ka kiiresti ära teha. Näiteks palus õiguskantslerilt abi inimene, kelle ema elukohas polnud ei vett ega kanalisatsiooni. Pärast õiguskantsleri nõuniku pöördumist käisid vallavalitsuse töötajad olukorda kohapeal uurimas ja inimesi nõustamas. Kuna avaldaja ema oli puudega inimene, korraldas vald talle kohe sotsiaaltranspordi päevakeskusesse, et ta saaks end seal pesemas käia.

Vanaduse korral makstavad hüvitised

Riik on kehtestanud sotsiaalmaksusoodustuse tööandjale, kes võtab tööle vähenenud töövõimega inimese. Soodustus seisneb selles, et riik maksab tööandja eest töötaja töötasult alampalga ulatuses sotsiaalmaksu. Õiguskantsleri poole pöördunud inimene ei olnud rahul, et riik suunab kogu sotsiaalmaksu pensioni osa (20 protsenti) esimesse pensionisambasse, jättes teise pensionisambasse kande tegemata. Inimene leidis, et nõnda kohtleb riik vähenenud töövõimega inimesi ebavõrdselt, kuna nende eest riigi poolt makstava sotsiaalmaksu arvel ei suurene nende kogumispension ehk teine pensionisammas, vaid üksnes riiklik vanaduspension ehk esimese samba pension.

Õiguskantsleri nõunik arutas seda küsimust Rahandusministeeriumi ametnikega. Ministeerium oli valmis tegema ettepaneku sotsiaalmaksuseaduse muutmiseks. Riigikogu võttiski 3. detsembril 2025 vastu sotsiaalhoolekande seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse ([732 SE](#)), millega muudeti muu hulgas sotsiaalmaksuseadust, et tagada vähenenud

töövõimega töötajate võrdne kohtlemine pensioniõiguste tekkimisel. Sotsiaalmaksuseaduse muudatus jõustus 1. jaanuaril 2026.

Õiguskantsleri poole pöördus inimene, kelle arvates venitas Sotsiaalkindlustusamet asjatult talle rahvapensioni määramisega. Avalduse lahendamisel selgus, et rahvastikuregistris puudusid andmed inimese elukoha kohta, oli ainult lisa-aadress, mille kohta tehakse märke juhul, kui inimese alaline või peamine elukoht on mujal.

Rahvapensioni saaja peab olema Eestis elanud vähemalt viis aastat vahetult enne pensioni taotlemist. Sotsiaalkindlustusamet oli juba valmis inimesele rahvapensioni määramisest keelduma, kuid õiguskantsleri nõuniku palvel koguti avaldaja elukoha kohta lisaandmeid. Lõpuks leidis tõendamist, et inimene oli Eestis elanud piisavalt pikka aega, nii et talle sai määrata rahvapensioni.

Õiguskantsleri poole pöörduti ka pensionide väljamaksmise kuupäeva muutmise pärast, see muudatus hakkas kehtima 2025. aasta jaanuaris. Inimene leidis, et pensionide väljamaksmise kuupäeva muutes ei arvestanud Sotsiaalkindlustusamet pensionäride huve.

Õiguskantsler nõustus, et pensionide väljamaksmise kuupäeva muutmine võib tekitada segadust ja ebamugavust, kuid [leidis](#), et kuupäeva muutes pole Sotsiaalkindlustusamet rikkunud hea halduse tava. Selle muudatusega tagati pensionide väljamaksmine lubatud ajal. Pensionide väljamaksmise muudatustest teatati inimestele ligi kolm kuud ette, mistõttu oli pensionäridel (ja ka nende lähedastel) piisavalt aega teha vajalikke ümberkorraldusi.

Õiguskantsler esitas Riigikohtule [arvamuse](#) (vt ka [täiendavat arvamust](#)) põhiseaduslikkuse järelevalve asjas nr 5-25-67, milles kohus pidi võtma seisukoha, kas on põhiseaduspärane, et Tallinna linn ei maksa pensionilisa soodustingimustel vanaduspensioni seaduse alusel vanaduspensioni saavatele inimestele, küll aga riikliku pensionikindlustuse seaduse alusel vanaduspensioni saajatele.

Erinevalt õiguskantslerist [leidis](#) Riigikohus, et Tallinna Linnavolikogu 7. oktoobri 2021. a määruse nr 26 „Sotsiaaltoetuste maksmise tingimused ja kord“ § 12 lõike 1 punktis 1 sätetstatuga ei ole rikutud kaebaja õigust võrdsele kohtlemisele. Siiski nõustus kohus õiguskantsleriga, et edasisi vaidlusi saaks ära hoida sellega, kui Tallinna linn täpsustaks pensionilisa eesmärgi ja tingimusi. Põhjused, miks inimesi koheldakse erinevalt, peaksid olema kõigile üheselt mõistetavad.

Toitjakaotuspensioni maksmine noortele

Õiguskantslerilt küsiti, kas [1. oktoobril 2026 jõustuv perehüvitiste seaduse muudatus](#), mille kohaselt saab toitja kaotanud laps õppimise korral abi 21. eluaastani, mitte enam 24. eluaastani, on põhiseaduspärane.

Õiguskantsler [leidis](#), et põhiseadusele tuginedes pole alust nõuda, et riik maksaks toitja kaotuse korral toetust kuni noore 24-aastaseks saamiseni. Riigikogul on õigus teha neile, kes pole veel abi kasutama (või taotlema) hakanud, abi saamise tingimused senisest ebasoodsamaks.

Õiguskantsleri poole pöördus üliõpilane kaebusega, et Sotsiaalkindlustusamet ei maksnud talle 2025. aasta juulist oktoobrini toitjakaotuspensioni. Kui pension lõpuks välja maksti, oli summa poole väiksem, kui pidanuks olema. Sotsiaalkindlustusamet oli küsijale selgitanud, et talle ei makstud nende kuude eest toitjakaotuspensioni, sest Eesti hariduse infosüsteemis puudusid andmed tema õpingute kohta.

Õiguskantsleri nõunik küsis Sotsiaalkindlustusametilt selgitust. Amet põhjendas väiksema toetussumma maksmist sellega, et nende kuude eest, mil üliõpilasele pensioni ei makstud, maksti suuremat toetust tema surnud vanema teistele lastele, kes elasid eraldi perekonnas.

Olukorda uurides selgus, et probleem sai alguse andmesüsteemist: Sotsiaalkindlustusameti infosüsteem ei uuendanud automaatselt avaldaja õpingute kohta Eesti hariduse infosüsteemis olevaid andmeid. Amet tunnistas õiguskantsleri nõunikule, et tegemist oli nende eksimusega ning maksis avaldajale toitjakaotuspensioni puuduoleva summa välja tagantjärele.

Puudega ja vähenenud töövõimega inimestele pakutav abi

Õiguskantslerilt küsiti, kas põhiseadusega on kooskõlas [1. veebruaril 2027 jõustuvad puuetega inimeste sotsiaaltoetuste seaduse muudatused](#), mille kohaselt jätkatakse puudega lapse toetuse maksmist neile 16-aastastele, kes saavad 16-aastaseks 1. veebruaril 2027 või pärast seda. Enne seda kuupäeva 16-aastaseks saanud noortele maksab riik puudega tööealise inimese toetust, mille summad on võrreldes puudega lapse toetusega märksa väiksemad.

Kuna küsija 16-aastaseks saaval lapsel võis olla õigus saada ka töövõimetoetust, mis on oluliselt suurem kui puudega lapse toetus, ei jääks tema sissetulek puudega tööealise toetuse saamise tõttu väiksemaks. Vastupidi, töövõimetoetuse ja puudega täisealise toetuse saajad on paremas olukorras kui need noored, kes hakkavad alates 1. veebruarist 2027 saama üksnes puudega lapse toetust. Seega ei kaotaks avaldaja laps nende muudatuste tõttu oma senises sissetulekus.

Õiguskantsler [möönis](#) samas, et 1. veebruaril 2027 jõustuvate seadusemuudatuste mõju võib olla ka selline, et riik maksab mõnele alla 18-aastastele noorele puudega tööealise inimese toetust, ent mitte töövõimetoetust. Õiguskantsler leidis, et kuna selline olukord ei saa olla valdav, on mõistlik anda sellele hinnang siis, kui see olukord tekib.

Õppetoetuste ja õppelaenu seadus näeb ette, et kui laenusaajal tuvastatakse pärast laenu võtmist puuduv töövõime, siis võtab riik laenusaaja kohustuste täitmise üle. Õiguskantsleri poole pöördus inimene, kelle õppemaksu tagasimaksmise kohustust oli Sotsiaalkindlustusamet keeldunud üle võtmast. Seda otsust tehes võttis amet aluseks avaldaja tervises seisundi, mis oli tuvastatud ligi kümme aastat enne laenu võtmist. Inimene oli sel ajal tunnistanud 80 protsendi ulatuses töövõimetuks. 2023. aastal, kui ta õppelaenu võttis, oli tal tuvastatud osaline töövõime.

Õiguskantsleri nõunik küsis Sotsiaalkindlustusametilt ja Sotsiaalministeeriumilt, millega põhjendatakse tava, et otsuse tegemisel ei lähtuta inimese töövõimest, mis tal oli õppelaenu võtmise ajal. Arutelude tulemusel muutis Sotsiaalkindlustusamet oma halduspraktikat. Alates 2026. aasta juunist lähtub amet otsuse tegemisel inimese töövõimest, mis tal oli õppelaenu võtmise ajal.

Abi töötutele

Õiguskantslerilt küsiti, kas on õige, et seadus lubab töötuskindlustushüvitise suuruse arvutamisel jätta arvestusest välja viimase kolme kuu töötasu. Õiguskantsleri [hinnangul](#) ei saa praegu kehtivaid töötuskindlustushüvitise arvutamise reegleid pidada ilmselgelt põhiseadusvastasteks. Need reeglid aitavad tagada, et hüvitise suurus ei mõjuta ülemäära hüvitise taotlemisele eelnenud kuudel teenitud tasud, mis võivad sõltuvalt olukorrast olla oluliselt väiksemad, aga ka suuremad kui eelnenud perioodil teenitud tasu.

Lisaks märkis õiguskantsler, et mõnel juhul võib inimesel olla abi sellest, kui ta palub Eesti Töötukassal kontrollida, kas hüvitise suurus on arvutatud kõige uuemate andmete põhjal. Sel ajal, kui inimene taotleb töötuskindlustushüvitist, ei pruugi olla Eesti Töötukassa andmekogus veel andmeid selle kohta, kui palju on viimastel töötamise kuudel makstud inimese töötasult töötuskindlustusmaksleid. Seetõttu võib inimene pöörduda hiljem veel kord Eesti Töötukassa poole ja taotleda, et tema hüvitise suurus vaadataks uuenenud andmete põhjal uuesti üle.

Õiguskantsleril tuli ka kontrollida, kas Eesti Töötukassa võis jätta palgatoetuse määramata tööandjale, kes soovis tööle võtta avavanglas viibivat inimest.

Õiguskantsler [pidas](#) Eesti Töötukassa tegevust õiguspäraseks, sest määrusega kehtestatud palgatoetuse tingimused ei luba maksta palgatoetust tööandjatele avavangla kinnipeetava töölevõtmiseks. Selline tingimus ei ole õiguskantsleri hinnangul ka vastuolus seaduse ega põhiseadusega. Riigikogul on sotsiaal-majanduslike otsuste tegemisel üsna vabad käed. Õiguskantsler ei saa põhiseadusele tuginedes öelda, et riik peab tingimata ühe tööturutoetusena maksma palgatoetust. Õiguskantsler ei saa öelda ka seda, et sellist toetust peavad saama kinnipeetavad.

Õiguskantslerile esitati lõppenud ülevaateaastal märkimisväärselt arvukalt Eesti Töötukassa tegevust puudutavaid kaebusi. Kurdeti korduvalt töötuna registreerimata jätmise, piiriüleste töötuskindlustushüvitise asjade lahendamise ja nõustaja tegevuse üle. Mõni inimene oli juba ise astunud samme oma õiguste kaitseks, näiteks esitanud vaide või palunud nõustaja väljavahetamist. Teistele selgitas õiguskantsler, mida seadused konkreetsel juhul ette näevad ja kuidas on inimesel võimalik oma õigusi kõige tõhusamalt kaitsta.

Koostöös Eesti Töötukassaga õnnestus lahendada ühe inimese töötuskindlustushüvitise viibimise mure. Nimelt kaebas inimene, et Eesti Töötukassa viivitas talle töötuskindlustushüvitise määramisega. Inimene oli varem töötanud välisriigis ja esitanud Eesti Töötukassale seda kinnitavad dokumendid.

Õiguskantsleri nõunik küsis Eesti Töötukassalt selgitust. Eesti Töötukassa hindas avaldaja olukorda uuesti ja otsustas talle töötuskindlustushüvitise välja maksta.

Kiiresti lahendati ka selle inimese mure, kes oli töötuna arveloleku ajal teinud ajutiselt tööd (nn tööampsu), kuid saanud selle eest suuremat töötasu, kui on seadusega lubatud. Seetõttu lõpetas Eesti Töötukassa tagasiulatuvalt tema töötuna arveloleku ja plaanis nõuda tagasi ka sel perioodil makstud töötuskindlustushüvitise.

Õiguskantsleri nõuniku abiga selgitati välja, et tööandja oli arusaamatuse tõttu maksnud inimesele suuremat brutotöötasu, kui inimene oli tööandjaga kokku leppinud. Eesti Töötukassa aitas leida viisi, kuidas inimene sai tõendada, et ta soovis saada vaid tööampsu tasu piiridesse jäävat töötasu. Seejärel maksis inimene tööandjale enammakstud raha tagasi. Eesti Töötukassa tegi oma otsuse ümber.

Üks inimene pöördus õiguskantsleri poole murega, et tema lähedane ei saanud e-töötukassas end töötuks registreerida. Inimene, kes soovib end töötuna registreerima, peab taotlust esitades valima e-töötukassas ka esimese nõustamise aja. Töötuks registreerimisel tekkis takistus seetõttu, et broneerimissüsteemis pakutud nõustamisaeg ei sobinud inimesele ning ta ei valinud seda aega.

Sellest juhtumist selgus, et töötuks registreerida soovivad inimesed ei saanud Eesti Töötukassale teada anda, kui broneerimissüsteemi pakutud ajad neile ei sobinud. Pärast seda, kui õiguskantsleri nõunik Eesti Töötukassaga ühendust võttis, otsustas Eesti Töötukassa olukorra lahendamiseks e-töötukassa süsteemi täiendada. Nüüd kuvatakse esmakohtumise aja broneerimisel selgitus, mida tuleb teha juhul, kui inimene ei leia endale sobivat nõustamisaega.

Õiguskantslerilt palus abi töötuna registreeritud inimene, kes leidis, et ta oli tasemeõppes osalemise toetusest ebaõiglaselt ilma jäetud. Õiguskantsler [soovitas](#) Eesti Töötukassal inimeselt vabandust paluda ja selgitada talle, kuidas ta saaks Eesti Töötukassa abiga uuesti õppima asuda. Samuti leidis õiguskantsler, et Eesti Töötukassal tuleks edaspidi sarnastel juhtudel selgitada välja tegelikud asjaolud, arvestada inimese tahet ning rakendada asjassepuutuvaid õigusnorme nende eesmärgist lähtudes.